

ธรรมชาติของมนุษย์ ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

พระแมน ฐิตเมโธ, มนต์เทียน มนตราภิบุลย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อีเมล: mandav2012@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับทัศนะของพุทธทาสภิกขุ พร้อมพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการก่อรูปความคิด ตลอดจนวิเคราะห์ความคิดทางศีลธรรมของพุทธทาสภิกขุ ต่อการนำไปใช้ในสังคม และเป็นแนวทางการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน

ผลของการวิจัยพบว่า แนวความคิดของพุทธทาสภิกขุมีพื้นฐานจากความคิดทางพุทธศาสนานิกายเถรวาท ธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีอนัตตา มนุษย์เป็นสัตว์ที่เกิดจากองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ กาย และจิต จิตหรือวิญญาณของมนุษย์มีอยู่จริง โดยอาศัยร่างกายเป็นที่อยู่ เป็นธรรมชาติที่ไม่มีรูปร่าง เป็นนามธรรม มีความสัมพันธ์กับร่างกายและมีความสำคัญกว่าร่างกายธรรมชาติของร่างกายมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถดำรงอยู่ในภาวะเดิมตลอดไปได้อนิจจตา และถูกบีบคั้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในอยู่ตลอดเวลา ทุกขตา จุดหมายสูงสุดของชีวิต คือ นิพพาน นิพพานัน ปรมีสุข นิพพาน เป็นบรมสุข แต่ในขณะที่เดียวกันแนวคิดนิพพานในทัศนะของพุทธทาสภิกขุยังมีความเป็น นามธรรม ซึ่งยังคงต้องได้รับการศึกษาและตีความการศึกษาและตีความเพื่อนำไปปรับใช้ต่อไป

คำสำคัญ: พุทธทาสภิกขุ

HUMAN NATURE IN THE VISION OF BUDDHADAS

Phraman Thitamedho, Monthien Montrepiboly

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

อีเมล: mandav2012@hotmail.com

ABSTRACT

The purposes of this thesis are to describe Human the nature the vision of Buddhadasa Bhikku, 1) study human the nature the in Theravada Buddhist Philosophy, (2) study human the nature the vision of Buddhadasa Bhikku, (3) analysis human the nature the vision of Buddhadasa Bhikku, with the concept of human the nature in Theravada Buddhist Philosophy, to consider the socialization process of his thoughts, are applicable to the contemporary social and moral situations. The findings of the study can be summarized as follows. Buddhadasa's thoughts was to larger extent based on Theravada Buddhism which acquired thought his career socialization. The concept of human nature in Theravada Buddhism Philosophy is based on the theory of Anatta (non- self). Human beings are born from two compositions (1) Body, (2) Mind,Soul, Human being's mindsorconsciousness reallyexist inhuman being's bodies. They are formless'having connection with bodies and areof importance to bodies. The body of Human beings is an impermanent, changeable (Aniccata) and is subject to oppression all time, especially, it is subject to suffering (Dukkata). The highest of life is "Nibbana" Buddhadasa Bhikku advocated Nirvana and while Thoreau's opinion onthevalueof society and man's duty toit was concrete,Buddhadasa's idea was rather abstract.

Keywords: Buddhadasa Bhikkhu

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ โลกของเรา มีอายุประมาณ 4,500 ล้านปีมนุษย์ในยุคปัจจุบันที่มีอารยธรรม นักโบราณคดี เชื่อว่าเพิ่งถือกำเนิดมาได้เพียงแค่ประมาณ 10.000 ปีนี้เอง มนุษย์ที่เคยใช้ชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ซึ่งได้สร้าง อะไรไว้ให้กับโลกมากมาย มีอวัยวะของโลกเกิดขึ้นมานับไม่ถ้วนในสาขาต่าง ๆ ทั้งวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรีกีฬา ศาสนา ฯลฯ ในประวัติศาสตร์โลกเคยเกิดเหตุการณ์ใหญ่ ๆ คือ การสูญพันธุ์เพอร์เมียน-ไทรแอสสิก (Permian-Triassic mass extinction) เมื่อ 252 ล้านปีและอีกครั้งคือเมื่อ 65 ล้านปีที่แล้ว ครั้งหลัง นี้เองที่กวาดล้าง ไดโนเสาร์หายไปจากโลกนี้จนสิ้น แม้ว่าการสูญพันธุ์ครั้งใหญ่ถือเป็นเหตุการณ์ที่เลวร้าย แต่ก็ไม่อยากปาก' เพราะเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง, ทุกขัง เป็นทุกข์, อนัตตา ไม่ใช่ตัวตน, ชีวิตมนุษย์ใน ยุคแรกนั้น จุดจากชั้น อาภัสสรพหุ สมัยหนึ่งโลกถูกทำลายด้วยไฟบรลล์ภัยสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ถูก ทำลายไปหมดสิ้น เมื่อโลกเย็นลงจึงมีมนุษย์เกิดขึ้นมาอีก มนุษย์เกิดมาพร้อมต้นเหตุ คือ ความทะยาน อยาก จึงเป็นทุกข์การยึดมั่นถือมั่นใน ตัวกูของกูเป็นคำสอนรวบยอดของท่านพุทธทาสภิกขุ เพราะการ ยึดมั่น ถือมั่น ตัวกูของกูถือเอา ถือเรา ก็เป็นบ่อเกิดสำคัญของสารพันปัญหาเช่นกัน

พัฒนาการแห่งชีวิตมนุษย์ในครุภพเป็นอย่างไร มนุษย์คือใคร มาอย่างไร และจะไปไหน ไปไหนก็ไปไม่ใช่คนตายเมื่อชีวิตได้จุดเริ่มต้นแล้ว ชีวิตในครุภพของมารดาที่มีพัฒนาการเจริญเติบโตทุกส่วนไปตามลำดับแห่งช่วงเวลาต่อไป จนเป็นตัวมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งฝ่ายกายและจิต มารดาของสัตว์ผู้เกิดในครุภพนั้น บริโภคข้าวน้ำโภชนาหารอย่างใดสัตว์ผู้ในครุภพมารดานั้น ก็ยังอรรถภาพให้เป็นไปในครุภพด้วยข้าวน้ำโภชนาการนั้น โลกในพุทธศตวรรษ25 เป็นโลกไร้พรมแดน “ฟ้า บ่ กั้น” (Globalization) ที่มนุษย์สามารถ สื่อสารและเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้พร้อมกันทั่วโลกอย่างไรขีดจำกัด ด้วยความเป็นมนุษย์นี้ พุทธปรัชญา เถรวาทเชื่อว่า มนุษย์ย่อมมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้การดิ้นรนเพื่อชีวิตที่ดีกว่า รู้จักหลบหลีกภัยเอาตัวรอด เพื่อรักษาเผ่าพันธุ์ จะเห็นได้ว่ามนุษย์นั้นมีศักยภาพและมีคุณค่าพอที่จะลุกขึ้นยืน และก้าวเดินไป อย่างมั่นคงบนเส้นทางแห่งชีวิต โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ผู้ใด เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ให้ความสว่างแก่โลก เป็นที่พึ่งของโลกเป็นผู้นำทางใจให้แก่คน เป็นผู้สอนให้ตนดำรงอยู่ตามคำสอนของพระพุทธองค์ผู้นั้นแล ได้ชื่อว่า “พุทธมามก” พุทธศาสนา เป็น ศาสนาแห่งความรู้ เพราะเกิดจากปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงสั่งสอนมนุษย์ทุกคนขึ้น กล่าว คือ ทั้งกษัตริย์ชาวนา พราหมณ์จัณฑาล คหบดี ขอนทาน นักรบช โจร โดยมีได้ทรงแบ่งแยกชนชั้นศักดิ์เดียวในหมู่ชนเหล่านั้น โดยพระองค์มิได้ทรงยอมรับความแตกต่างกันแห่งวรรณะ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงคำสอนให้เห็นว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีทั้งดีและชั่ว ติดตัวมาแต่ชาติก่อน กล่าวคือ พระพุทธศาสนายอมรับเรื่องชาติก่อน เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ช่วง เวียนว่ายตายเกิดก็ได้สั่งสมทั้งดีทั้งชั่ว ดี-ชั่ว เหล่านั้นไม่ได้หายไปไหน ยังคงอยู่ในจิตของเขา เขาเกิดมา พร้อมทั้งดีและชั่วอยู่แล้ว จะดีมากขึ้นถ้าได้มาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีได้รับการฝึกฝนอบรมดีและอาจจะ ชั่วได้ถ้าได้รับการกระตุ้นให้ชั่ว หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ เป็นแนวคิดของ พุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่คุ้นเคยเป็นอย่างดีถึงแม้การตีความคำสั่งสอนของศาสนา จะแตกต่างการตีความที่สืบทอดกันมา การตีความหลักคำสอนเถรวาทตามแนวใหม่ของพุทธทาสภิกขุไม่ ถือว่าเป็นนวัตกรรม (สิ่งที่ทำขึ้นใหม่ หรือแปลกจากเดิม) แต่เป็นการปฏิรูปที่อ้างอิงหลักคำสอนมูลฐาน ในศาสนา พุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า เป้าประสงค์ของท่านก็เพื่อ ฟ้นฟูการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง อย่างที่มี ในยุคต้นของพระพุทธศาสนา หรือสอดคล้องกับธรรมะที่แท้ พุทธทาสภิกขุพยายามรื้อฟื้น และใช้คำ พรรณนาใหม่สำหรับหลักความจริงมูลฐานในพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับตัวมนุษย์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากสติปัญญาความสามารถของมนุษย์ เห็นว่า มนุษย์มีเหตุผลและปัญญาสามารถแก้ไขปัญหาคำหนดชะตาชีวิตและรับผิดชอบตนได้ ทุกสิ่งตกอยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลง และ วิวัฒนาการมนุษย์มีสิทธิเสรีภาพความเท่าเทียมกันทางธรรมชาติ

มนุษย์ไม่ได้ถูกกำหนดด้วยสิ่งใด แม้ว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ความรู้ความจริงทั้งหลาย ต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ต้องสามารถนำมาใช้ให้เกิดสุขแก่มนุษย์เท่านั้น แต่แนวคิด ธรรมชาติของ มนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุเห็นว่า มนุษย์เป็นอนัตตาเพราะประกอบด้วยธาตุ 4 ชั้น 5 มนุษย์มีความทุกข์เพราะความไม่รู้วิชาและยึดมั่นถือมั่น ยึดชั้นธมาเป็นของตัวการยึดชั้นหนึ่งชั้นเดียวก็เป็น ทุกข์แล้ว การกระทำของมนุษย์ไม่เป็นอิสระสิ้นเชิง แต่สามารถพัฒนาสู่อิสรภาพที่แท้จริงได้ด้วยความ เพียรเหตุผลและปัญญา ทุกอย่างเป็นเรื่องของธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล และมนุษย์ สามารถเข้าใจสิ่งเหล่านี้ได้หน้าที่ของมนุษย์ คือการกำจัดทุกข์ด้วยการศึกษาความเป็นสาเหตุของธรรมชาติ ให้เข้าใจ และปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามกฎของ ธรรมชาติธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่ง ให้เห็นปัญหาว่ามนุษย์กำลังมีปัญหาชีวิต คือ ความทุกข์ทุกข์ เพราะ “ความอยาก” มนุษย์มีความต้องการ อยู่เสมอ ขณะที่ความต้องการได้รับการตอบสนอง มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ ต้องการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมี ความสุข จะแก้ปัญหาคความทุกข์ของชีวิตนั้นได้อย่างไรคำตอบทั้งปวงสรุปลงใน อริสัจ 4 เป็นใจความ สำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจแห่งพระพุทธศาสนา ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาส ภิกขุเป็นทัศนะที่เน้นการปฏิบัติ กล่าวคือ การ ศึกษาความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์และโลกธรรมชาติอย่างเข้าใจตาม ความเป็นจริง เพื่อใช้เป็นแนวทางใน การดำเนินชีวิต เพราะการที่มนุษย์จะสูงส่งหรือหลุดพ้นจากความทุกข์ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยตนเอง กระทำเองอย่างถูกต้อง และหน้าที่หลักของมนุษย์ก็คือการปฏิบัติเพื่อทำลายความเห็นแก่ตัว ของแต่ละคน ให้หมดไป ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครหรือนับถือศาสนาใดแต่สิ่งที่มนุษย์ควรกระทำก็คือ ศึกษาและการ ปฏิบัติให้เข้าถึงแก่นแท้ของคำสอนในศาสนาตน อีกทั้งทำความเข้าใจศาสนาอื่นอย่างถูกต้อง และเห็นอก เห็นใจซึ่งกัน และกัน พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า “ธรรมชาติของมนุษย์” คือ สัตว์ที่ต้องเป็นไปตามกฎของ ธรรมชาติต้องทำหน้าที่ตาม ธรรมชาติและจะได้รับผลจากธรรมชาติท่านพุทธทาสภิกขุเป็นนักทฤษฎีนักปรัชญา และนักการศึกษา ผลงานที่ท่าน สร้างสรรค์ให้แก่พุทธศาสนานิกายเถรวาท การตีความง่าย ๆ พุทธทาสภิกขุได้เริ่มก่อกิจกรรมทางทฤษฎีที่ไม่เคย ปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์พุทธศาสนานิกาย เถรวาทของไทย โดยไม่ปฏิเสธทั้งนิพพานอันเป็นภาวะเหนือโลกและ พยายามจัดเรื่อง “โลกนี้” กับ “โลก หน้า” ซึ่งดูว่าจะแยกกันเป็นคนละขั้วให้เข้ารวมกันเป็นเอกภาวะอย่างหนึ่งโดยให้ รับกับหลักการสอนต่าง ๆ ที่ท่านตีความตามแนวใหม่ คือ ไม่นั่นอย่า “โลกอื่น” ที่เลยพ้นโลกนี้หรือเป็นโลกเชิง อภิปรัชญา แต่เน้น ปัจจุบันภาวะของชีวิต ที่นี้และเดี๋ยวนี้ในการนี้ท่านพุทธทาสภิกขุแสดงให้เห็นถึงความดุดันทางภูมิ ปัญญา อย่างที่ไม่มีใครเทียบได้ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงยอด การที่ท่านอธิบายคำสอนในพุทธ ศาสนาตามแบบที่ง่ายกว่าเดิมเน้นปัจจุบันภาวะของชีวิต “ที่นี้และเดี๋ยวนี้” แต่ก็ไม่ได้ลดฐานะความสำคัญ ของนิพพาน ในคติทางพุทธศาสนา และได้ นำภาวะความหลุดพ้นอันสูงสุดนี้มาเชื่อมโยงกับกิจกรรมในสังคม นิพพาน ไม่ได้ หมายความว่าเมืองแก้วที่จะไปเสวยสุขหลังตาย แต่นิพพาน ในที่นี้ หมายถึง เย็น เย็นชนิด ไม่มีร้อน คือเย็น พุทธทาส ภิกขุ เสนอว่า เมื่อเราทำกิจกรรมทางวัตถุเพื่อพัฒนาสังคม และการเมืองให้ ก้าวหน้าโดยอิงหลักศีลธรรม และทำด้วย จิตว่างแล้ว กิจกรรมทั้งหลายเหล่านี้จะมีคุณค่าทางศาสนาไป ด้วย คือ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในความพยายามของ มนุษย์ที่จะหลุดพ้นไปจากความทุกข์ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ การเป็นมนุษย์นั้น มีจุดมุ่งหมาย ของการ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันทั้งนั้น พุทธทาสภิกขุเชื่อว่า มีสภาวะหนึ่งที่สมบูรณ์ที่มนุษย์ควรเข้าถึงในด้วยการ ปฏิบัติ ตนตามหลักคำสอน อันเป็นคุณงามความดีความบริสุทธิ์ยุติธรรม มีอิสรภาพ มีศักดิ์ศรีปฏิเสธ ต่อการดำเนินชีวิตที่ไร้ สาระ แต่บทบาทในการควบคุมหรือเอาชนะสัญชาตญาณสัตว์ พุทธทาสภิกขุ เชื่อ ว่าในตัวมนุษย์นั้นมีสัญชาตญาณสัตว์ แผงอยู่ สัญชาตญาณสัตว์คือความหมกมุ่นตงกมหรือลุ่มหลงอยู่ใน โลกแห่งโลกียะ ความเป็นตัวกูของกู ท่านพุทธทาส ภิกขุ เชื่อว่าสัญชาตญาณสัตว์ที่กล่าวนี้เองเป็นสาเหตุ แห่งความทุกข์ ปัญหา และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต่อมนุษย์ทั้งใน แงปัจเจกบุคคลและสังคม มนุษย์ผู้ ประเสริฐหรือมนุษย์ที่มีคุณค่าก็คือมนุษย์ที่สามารถเอาชนะหรือว่าควบคุม สัญชาตญาณสัตว์เหล่านี้ได้นั่นเอง สัญชาตญาณสัตว์ในตัวมนุษย์จะไม่มีวันตาย มันเป็นเหมือนตัวเชื้อโรคที่มีอยู่ใน

ร่างกายมนุษย์เมื่อใดก็ตาม ที่ร่างกายอ่อนแอจะเข้าแทรกพันที่ตึงนั้นมนุษย์จึงต้องมีสติรู้อยู่ตลอดเวลา มีวินัยต่อตัวเอง มีความเพียรพยายามที่จะต่อสู้เอาชนะสัญชาตญาณสัตว์นี้ให้ได้ ซึ่งมนุษย์ต้องขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่ขัดขวางมนุษย์ที่แท้หรือมนุษย์ที่มีคุณค่า คือ มนุษย์ที่สามารถพัฒนาตนเอง ให้ก้าวสู่สภาวะสูงสุดของมนุษย์ ที่ถือว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์นั่นเอง การศึกษาพุทธศาสนาในมุมมองนี้เรียกว่า “โลกกุตระธรรม” คือไม่ได้เป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำอะไรให้รวย การดูแลคนรัก หรือการแก้กรรม (เรียกว่าโลกียธรรม) แต่มีการกำหนดเป้าหมายเป็นนามธรรม คือมุ่งเน้นการบรรลุนิพพาน หรือหยุดการเวียนว่ายตายเกิดที่ พุทธศาสนาเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น และทำให้เราเป็นทุกข์ อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนพยายามทำให้ โลกกุตระธรรมนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การทำจิตว่าง ในเวลาทำงานทำให้ทำงานต่อไปได้เรื่อย ๆ อย่างไม่สับสนเคร่งเครียด และก็ได้ปฏิบัติธรรมไปด้วย หรือธรรมคือการอยู่กับธรรมชาติพุทธศาสนิกชน กล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์คือ สัตว์ที่ต้องไปตามกฎธรรมชาติต้องทำหน้าที่ตามธรรมชาติ และจะได้ รับประทานจากธรรมชาติกลับไปกับความสงบไปของธรรมชาติคือให้เปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันเป็นการปฏิบัติ ธรรมก็ได้ทำให้ชนชั้นกลางและผู้มีภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวันที่ไม่อาจจะละทิ้งทั้งการงานและภาระทางจิตวิญญาณหันมาให้ความสนใจเป็นอันมาก จนทำให้การอธิบายธรรมของพุทธศาสนิกชนแตกสายออกไป อย่างหลากหลาย ผูกโยงกับแนวคิดอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งไทยและทั่วโลก

เรื่องเล่าของท่านเว่ยหล่าง ของพุทธศาสนิกชนที่ท่านพุทธศาสนิกชนแปลไว้ (สูตรของ เว่ยหล่าง) ศิษย์ระดับหน้าชื่อซินเซาแต่โตลกว่า “กายนี้อุปมาเหมือนต้นโพธิ์ ใจนี้อุปมาเหมือนกระจกเงา ใส จงหมั่นเช็ดหมั่นปิดอยู่เสมอ อย่าให้ฝุ่นละอองจับคลุมได้” ศิษย์ที่อยากเขียนแต่เขียนหนังสือไม่เป็น จึงวานคนรู้หนังสือไปเขียนแทน “ไม่มีต้นโพธิ์ ทั้ง ไม่มีกระจกเงาอันใสสะอาด เมื่อทุกสิ่งว่างเปล่าแล้ว ฝุ่นจะลงจับอะไร” (สำนวนแปลพุทธศาสนิกชน) ท่าน หงเหริน, เมื่อได้อ่านโคลกนี้ก็รู้ว่าผู้แต่งรู้ธรรมอย่างแจ่มแจ้ง รู้แจ้งแทงตลอด กระจ่างชัดในอนัตตลักษณะ คือรู้ว่า แท้จริงแล้วไม่มี “ตัวกูของกู” มีแต่ทุกข์ ไม่มีผู้ทุกข์

พุทธศาสนิกชนกล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์คือ สัตว์ที่ต้องไปตามกฎธรรมชาติต้องทำหน้าที่ ตามธรรมชาติ และจะได้รับผลจากธรรมชาติธรรมชาติที่มนุษย์มีเสมอเหมือนสรรพสิ่ง คือ ตกอยู่ภายใต้ อำนาจของกฎธรรมนิยามหรือกฎไตรลักษณ์ได้แก่ ต้องเปลี่ยนแปลง ไม่เที่ยงแท้ (อนิจจตา) มีความขัดแย้ง บีบคั้น กัดดันอยู่ภายในตลอดเวลา (ทุกขตา) และหาตัวตนที่แท้จริงโดยปรมาตมิไม่ได้(อนัตตตา)

ดังนั้น トラบใดที่พุทธบริษัท ยังไม่ทิ้งการประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามธรรม เราก็ยังช่วยต่อ ลมหายใจของพุทธศาสนา ไปอีกนานพระสัทธรรมจะยังคงเป็นดวงประทีปที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นโคมปัญญาที่ ส่องสว่าง อยู่ทุกทิวาราตรี.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท
- 1.2.2 เพื่อศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธศาสนิกชน
- 1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับทัศนะของพุทธศาสนิกชน

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ดังต่อไปนี้

1.3.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง ปี พุทธศักราช 2555. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช

2539 พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500 พิมพ์พุทธศักราช 2535 ทั้ง 45 เล่ม และหนังสือ “คู่มือมนุษย์” ของพุทธทาสภิกขุกล่าวถึงหลักอริยสัจ 4 อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ได้นำมาเป็นหลักในการวิจัยครั้งนี้

1.3.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือชุดธรรมโฆษณ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือ บทความทางวิชาการ บทวิจารณ์ บทสัมภาษณ์ เอกสารอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาทั้งทางตรงและทางอ้อม และหนังสือทางวิชาการทางพุทธศาสนา ได้แก่ พุทธธรรม (ฉบับขยายความ) พจนานุกรมทางพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้ม และทางออกจากวิกฤต

1.3.3 เรียบเรียงเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติของมนุษย์ในรูปแบบของการเขียนพรรณนา (Descriptive) และให้เหตุผล (Reasoning) ตามรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละบท นำข้อมูลทั้งหมดมาอธิบาย วิเคราะห์ แล้วนำเสนอต่อกรรมการและสาธารณชนต่อไป AD

1.4 ผลการวิจัย

ธรรมชาติของสรรพสิ่ง มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์คือใคร มาอย่างไร และจะไปไหน ไปไหนก็ไปไม่ใช่คนตาย เมื่อชีวิตได้จุดเริ่มต้นแล้วชีวิตในครรภ์ของมารดาที่มีพัฒนาการเจริญเติบโตทุกส่วนไปตามลำดับแห่งช่วงเวลาต่อไป จนเป็นตัวมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งฝ่ายกายและจิต มารดาของสัตว์ผู้เกิดในครรภ์นั้น บริโภคข้าวน้ำ โภชนาหารอย่างใดสัตว์ผู้ในครรภ์มารดานั้น ก็ยังอึดภาพให้เป็นไปในครรภ์ ด้วยข้าวน้ำโภชนาการนั้น

โลกในพุทธศตวรรษ 25 เป็นโลกไร้พรมแดน “ฟ้า บ่ กั้น” (Globalization) ที่มนุษย์สามารถสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้พร้อมกันทั่วโลกอย่างไร้ขีดจำกัด ด้วยความเป็นมนุษย์นี้ พุทธปรัชญาเถรวาทเชื่อว่า มนุษย์ย่อมมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้ การดิ้นรนเพื่อชีวิตที่ดีกว่ารู้จักหลบหลีกภัยเอาตัวรอด เพื่อรักษาเผ่าพันธุ์ จะเห็นได้ว่า มนุษย์นั้นมีศักยภาพและมีคุณค่าพอที่จะลุกขึ้นยืน และก้าวเดินไปอย่างมั่นคงบนเส้นทางแห่งชีวิต โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ

ผู้ใด เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ให้ความสว่างแก่โลก เป็นที่พึ่งของโลกเป็นผู้นำทางใจให้แก่ตน เป็นผู้สอนให้ตนดำรงอยู่ ตามคำสอนของพระพุทธองค์ ผู้นั้นแล ได้ชื่อว่า “พุทธมามก” พุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งความรู้ เพราะเกิดจากปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงสั่งสอนมนุษย์ทุกชนชั้น กล่าวคือ ทั้งกษัตริย์ ขวานา พราหมณ์ จัณฑาล คหบดี ขอนาน นักบวช โจร โดยมีได้ทรงแบ่งแยกชนชั้นศักดิ์เดียวในหมูชนเหล่านั้น โดยพระองค์มิได้ทรงยอมรับความแตกต่างกันแห่งวรรณะ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงคำสอนให้เห็นว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีทั้งดีและชั่วติดตัวมาแต่ชาติก่อน กล่าวคือ พระพุทธศาสนายอมรับเรื่องชาติก่อน เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ช่วงเวียนว่ายตายเกิดก็ได้สั่งสมทั้งดีทั้งชั่ว ดี-ชั่ว เหล่านั้นไม่ได้หายไปไหน ยังคงอยู่ในจิตของเขา เขาเกิดมาพร้อมทั้งดีและชั่วอยู่แล้ว จะดีมากขึ้นถ้าได้มาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้รับการฝึกฝนอบรมดี และอาจจะชั่วได้ ถ้าได้รับการกระตุ้นให้ชั่ว หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี แนวคิดของพุทธทาสภิกขุ เป็นแนวคิดของพุทธศาสนิกายเถรวาท ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่คุ้นเคยเป็นอย่างดี ถึงแม้การตีความคำสั่งสอนของศาสนาจะแตกต่างการตีความที่สืบทอดกันมา การตีความหลักคำสอนเถรวาทตามแนวใหม่ของพุทธทาสภิกขุ ไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรม (สิ่งที่ทำขึ้นใหม่ หรือแปลกจากเดิม) แต่เป็นการปฏิรูปที่อ้างอิงหลักคำสอนมูลฐานในศาสนา พุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า เป้าประสงค์ของท่านก็เพื่อ ฟ้นฟูการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง อย่างที่มีในยุคต้นของพระพุทธศาสนา หรือสอดคล้องกับธรรมะที่แท้ พุทธทาสภิกขุพยายามรื้อฟื้น และใช้คำพรรณนาใหม่สำหรับหลัก

ความจริงมูลฐานในพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับตัวมนุษย์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากสติปัญญาความสามารถของมนุษย์ เห็นว่า มนุษย์มีเหตุผลและปัญญาสามารถแก้ไขปัญหา กำหนดชะตาชีวิตและรับผิดชอบตนได้ ทุกสิ่งตกอยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลง และวิวัฒนาการมนุษย์มีสิทธิเสรีภาพความเท่าเทียมกันทางธรรมชาติ มนุษย์ไม่ได้ถูกกำหนดด้วยสิ่งใด แม้ว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ความรู้ความจริงทั้งหลายต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ต้องสามารถนำมาใช้ให้เกิดสุขแก่มนุษย์เท่านั้น แต่แนวคิดธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุเห็นว่า มนุษย์เป็นอนัตตาเพราะประกอบด้วยธาตุ 4 ชั้น 5 มนุษย์มีความทุกข์เพราะความไม่รู้วิชาและยึดมั่นถือมั่น ยึดชั้นธมาเป็นของตัวการยึดชั้นหนึ่งชั้นเดียวก็เป็นทุกข์แล้ว การกระทำของมนุษย์ไม่เป็นอิสระสิ้นเชิง แต่สามารถพัฒนาสู่อิสรภาพที่แท้จริงได้ด้วยความเพียรเหตุผลและปัญญา ทุกอย่างเป็นเรื่องของธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล และมนุษย์สามารถเข้าใจสิ่งเหล่านี้ได้ หน้าที่ของมนุษย์คือการกำจัดทุกข์ด้วยการศึกษาความเป็นสาเหตุของธรรมชาติให้เข้าใจ และปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามกฎของธรรมชาติ ธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท ชี้ให้เห็นปัญหาว่ามนุษย์กำลังมีปัญหาชีวิต คือ ความทุกข์ ทุกข์ เพราะ “ความอยาก” มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ ขณะที่ความต้องการได้รับการตอบสนอง มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จะแก้ปัญหาคความทุกข์ของชีวิตนั้นได้อย่างไรคำตอบทั้งปวงสรุปลงใน อริสัจ 4 เป็นใจความสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจแห่งพระพุทธศาสนา

ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุเป็นทัศนะที่เน้นการปฏิบัติ กล่าวคือ การศึกษาความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์และโลกธรรมชาติอย่างเข้าใจตามความเป็นจริง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพราะการที่มนุษย์จะสูงส่งหรือหลุดพ้นจากความทุกข์ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยตนเองกระทำเองอย่างถูกต้อง และหน้าที่หลักของมนุษย์ก็คือการปฏิบัติเพื่อทำลายความเห็นแก่ตัวของแต่ละคนให้หมดไป ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นใครหรือนับถือศาสนาใด แต่สิ่งที่มนุษย์ควรกระทำก็คือ ศึกษาและการปฏิบัติให้เข้าถึงแก่นแท้ของคำสอนในศาสนาตน อีกทั้งทำความเข้าใจศาสนาอื่นอย่างถูกต้อง และเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า “ธรรมชาติของมนุษย์” คือ สัตว์ที่ต้องเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ ต้องทำหน้าที่ตามธรรมชาติ และจะได้รับผลจากธรรมชาติ ท่านพุทธทาสภิกขุนี้เป็นนักทฤษฎี นักปรัชญา และนักการศาสนา ผลงานที่ท่านสร้างสรรค์ให้แก่พุทธศาสนานิกายเถรวาท การตีความง่าย ๆ พุทธทาสภิกขุได้เริ่มก่อกิจกรรมทางทฤษฎีที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์พุทธศาสนานิกายเถรวาทของไทย โดยไม่ปฏิเสธทั้งนิพพานอันเป็นภาวะเหนือโลกและพยายามจัดเรื่อง “โลกนี้” กับ “โลกหน้า” ซึ่งดูว่าจะแยกกันเป็นคนละขั้วให้เข้ารวมกันเป็นเอกภาวะอย่างหนึ่งโดยให้รับกับหลักการสอนต่าง ๆ ที่ท่านตีความตามแนวใหม่ คือ ไม่เน้นย้ำ “โลกอื่น” ที่เลยพ้นโลกนี้หรือเป็นโลกเชิงอภิปราย แต่เน้นปัจจุบันภาวะของชีวิต “ที่นี่และเดี๋ยวนี้” ในการนี้ท่านพุทธทาสภิกขุแสดงให้เห็นถึงความดุดันทางภูมิปัญญาอย่างที่ไม่มิใครเทียบได้ ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงยอด การที่ท่านอธิบายคำสอนในพุทธศาสนาตามแบบที่ง่ายกว่าเดิมเน้นปัจจุบันภาวะของชีวิต “ที่นี่และเดี๋ยวนี้” แต่ก็ไม่ได้ลดฐานะความสำคัญของนิพพานในคติทางพุทธศาสนา และได้นำภาวะความหลุดพ้นอันสูงสุดนี้มาเชื่อมโยงกับกิจกรรมในสังคม นิพพาน ไม่ได้หมายความว่าเมืองแก้วที่จะไปเสวยสุขหลังตาย แต่นิพพาน ในที่นี้ หมายถึง เย็น เย็นชนิดไม่มีร้อน คือเย็น พุทธทาสภิกขุ เสนอว่า เมื่อเราทำกิจกรรมทางวัตถุเพื่อพัฒนาสังคม และการเมืองให้ก้าวหน้าโดยอิงหลักศีลธรรม และทำด้วยจิตว่างแล้ว กิจกรรมทั้งหลายเหล่านี้จะมีคุณค่าทางศาสนาไปด้วย คือ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในความพยายามของมนุษย์ที่จะหลุดพ้นไปจากความทุกข์

ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ การเป็นมนุษย์นั้น มีจุดมุ่งหมายของการดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันทั้งนั้น พุทธทาสภิกขุเชื่อว่า มีสภาวะหนึ่งซึ่งสมบูรณ์ที่มนุษย์ควรเข้าถึงในด้วยการปฏิบัติตนตามหลักคำสอน อันเป็นคุณงามความดี ความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีอิสรภาพ มีศักดิ์ศรีปฏิเสธต่อการดำเนินชีวิตที่ไร้สาระ แต่บทบาทในการควบคุมหรือเอาชนะสัจธาตุญาณสัตว์ พุทธทาสภิกขุ เชื่อว่าในตัวมนุษย์นั้นมีสัจธาตุญาณสัตว์แฝงอยู่ สัจธาตุญาณ

สัตว์คือความหมกมุ่นตกจมหรือลุ่มหลงอยู่ในโลกแห่งโลกียะ ความเป็นตัวกูของกู ท่านพุทธทาสภิกขุ เชื่อว่า สัตว์ชาติญาณสัตว์ที่กล่าวนี้เองเป็นสาเหตุแห่งความทุกข์ ปัญหา และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต่อมนุษย์ทั้งในแง่ปัจเจกบุคคลและสังคม มนุษย์ผู้ประเสริฐหรือมนุษย์ที่มีคุณค่าก็คือมนุษย์ที่สามารถเอาชนะหรือว่าควบคุมสัตว์ชาติญาณสัตว์เหล่านี้ได้นั่นเอง สัตว์ชาติญาณสัตว์ในตัวมนุษย์จะไม่มีวันตาย มันเป็นเหมือนตัวเชื้อโรคที่มีอยู่ในร่างกายมนุษย์ เมื่อใดก็ตามที่ร่างกายอ่อนแอจะเข้าแทรกทันที ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีสติรู้อยู่ตลอดเวลา มีวินัยต่อตัวเอง มีความเพียรพยายามที่จะต่อสู้เอาชนะสัตว์ชาติญาณสัตว์นี้ให้ได้ ซึ่งมนุษย์ต้องขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่ขัดขวาง มนุษย์ที่แท้หรือมนุษย์ที่มีคุณค่า คือ มนุษย์ที่สามารถพัฒนาตนเอง ให้ก้าวสู่สภาวะสูงสุดของมนุษย์ ที่ถือว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์นั่นเอง การศึกษาพุทธศาสนาในมุมมองนี้เรียกว่า “โลกุตระธรรม” คือไม่ได้เป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำอะไรให้รวย การดูแลคนรัก หรือการแก้กรรม (เรียกว่าโลกียธรรม) แต่มีการกำหนดเป้าหมายเป็นนามธรรม คือมุ่งเน้นการบรรลุนิพพาน หรือหยุดการเวียนว่ายตายเกิดที่พุทธศาสนาเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น และทำให้เราเป็นทุกข์ อย่างไรก็ตาม พุทธทาสภิกขุพยายามทำให้โลกุตระธรรมนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การทำจิตว่างในเวลาทำงานทำให้ทำงานต่อไปได้เรื่อย ๆ อย่างไม่สับสนเคร่งเครียด และได้ปฏิบัติธรรมไปด้วย หรือธรรมคือการอยู่กับธรรมชาติ พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์ คือ สัตว์ที่ต้องไปตามกฎธรรมชาติ ต้องทำหน้าที่ตามธรรมชาติ และจะได้รับผลจากธรรมชาติ กลืนไปกับความเป็นไปของธรรมชาติ คือให้เปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันเป็นการปฏิบัติธรรมก็ได้ ทำให้ชนชั้นกลางและผู้มีภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวันที่ไม่อาจจะละทิ้งทั้งการทำงานและภาระทางจิตวิญญาณหันมาให้ความสนใจเป็นอันมาก จนทำให้การอธิบายธรรมของพุทธทาสภิกขุแตกสายออกไปอย่างหลากหลาย ผูกโยงกับแนวคิดอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งไทยและทั่วโลก

เรื่องเล่าของท่านเว่ยหล่าง ของพุทธศาสนิกชนที่ท่านพุทธทาสภิกขุ แปลไว้ (สูตรของเว่ยหล่าง) ศิษย์ระดับหน้าชื่อซินเซาแต่งโคลงว่า “กายนี้อุปมาเหมือนต้นโพธิ์ ใจนี้อุปมาเหมือนกระจกเงาใส จงหมั่นเช็ดหมั่นปิดอยู่เสมอ อย่าให้ฝุ่นละอองจับคลุมได้”

ศิษย์ที่อยากเขียนแต่เขียนหนังสือไม่เป็น จึงวานคนรู้หนังสือไปเขียนแทน “ไม่มีต้นโพธิ์ ทั้งไม่มีกระจกเงาอันใสสะอาด เมื่อทุกสิ่งว่างเปล่าแล้ว ฝุ่นจะลงจับอะไร” (สำนวนแปล พุทธทาสภิกขุ) ท่านหง เหริน, เมื่อได้อ่านโคลงนี้ก็รู้ว่าผู้แต่งรู้ธรรมอย่างแจ่มแจ้ง รู้แจ้งแทงตลอด กระจ่างชัดในอนัตตลักษณะ คือรู้ว่า แท้จริงแล้วไม่มี “ตัวกู ของกู” มีแต่ทุกข์ ไม่มีผู้ทุกข์

พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์ คือ สัตว์ที่ต้องไปตามกฎธรรมชาติ ต้องทำหน้าที่ตามธรรมชาติ และจะได้รับผลจากธรรมชาติ ธรรมชาติที่มนุษย์มีเสมอเหมือนสรรพสิ่ง คือ ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกฎธรรมนิยามหรือกฎไตรลักษณ์ ได้แก่ ต้องเปลี่ยนแปลง ไม่เที่ยงแท้ (อนิจจตา) มีความขัดแย้ง ปิ๊บคั้น กัดคั่นอยู่ภายในตลอดเวลา (ทุกขตา) และหาตัวตนที่แท้จริงโดยปรมาตมิไม่ได้ (อนัตตตา)

อาตมาว่าน่าจะลองคิดพิจารณาดู และลองทำดู อาจจะดี トラบใดที่พุทธบริษัท ยังไม่ทั้งการประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามธรรม เราก็กังช่วยต่อลมหายใจของพุทธศาสนา ไปอีกนานพระสัทธรรมจะยังคงเป็นดวงประทีปที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นโคมปัญญาที่ส่องสว่าง อยู่ทุกทิวาราตรี... สาธุ สาธุ ๆ

สรุป

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ ธรรมชาติของมนุษย์ที่ผู้วิจัยนำผลงานอันทรงคุณค่าของพุทธทาสภิกขุมาศึกษาวิจัยในเรื่อง “ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ” ความหมายและการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมในโลกปัจจุบัน จึงควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดของพุทธทาสภิกขุให้กว้างขวางและหลากหลาย

แง่มุม เพื่อขยายความรู้ทางวิชาการ เพื่อสะดวกในการศึกษาค้นคว้า วิจัย เพิ่มเติมต่อยอดสร้างองค์ความรู้ให้ผู้สนใจ จะเห็นได้ว่า พุทธศาสนิกชนต่างทุ่มเทชีวิตให้กับการศึกษา และการปฏิบัติตนเพื่อแสวงหาแก่นแท้ของชีวิต โดยมีพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นพื้นฐานสำคัญ เมื่อได้พิจารณาถึงผลงานที่พุทธศาสนิกชนได้สร้างสรรค์ขึ้นตลอดชีวิต ก็จะพบกับ ความลุ่มลึก และความเฉียบคมของการถอดรหัสหลักคำสอนนั้น ๆ อันเป็นการทำทลายสติปัญญาของชนรุ่นหลัง ที่ จะต้องศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์และสังคม ทั้งยังแสดงให้เห็น ถึงลักษณะอันเป็นสากลของสิ่งที่เรียกว่า ความจริงซึ่งสามารถขีดจำกัดไว้ด้วยเขตทางภูมิศาสตร์ กาลเวลา และภาษา แต่อย่างไร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทและในทัศนะของพุทธศาสนิกชน ผู้วิจัย เห็นว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายประเด็น ที่น่าจะนำไปศึกษาวิจัยเพิ่มเติม คือ

(1) การศึกษาวิเคราะห์ธรรมชาติของมนุษย์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน โดยใช้ผลการวิจัย ผลการสำรวจของ สำนักงาน องค์กร หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นฐานข้อมูล แล้วมองในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท ประเด็นนี้อาจทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นแนวทางที่เป็นข้อยืนยันหรือข้อแตกต่างจากที่นักปราชญ์ในสังคมไทยได้ให้ไว้เกี่ยวกับการปรับกระบวน ทัศน์เพื่อแก้ปัญหาสังคม อันเนื่อง มาจากอิทธิพลของธรรมชาติของมนุษย์

(2) การนำเอาทฤษฎีเรื่องศักยภาพของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทไปศึกษาวิเคราะห์ระดับการนำเอา ศักยภาพของตนออกมาใช้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทย อาจเป็นกรณีศึกษาเฉพาะคณะใดคณะหนึ่งของ มหาวิทยาลัยแห่งใดแห่งหนึ่ง ประเด็นนี้อาจทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของเยาวชนไทย ในยุคปัจจุบัน และอาจทำให้มองเห็นลู่ทางในการแก้ปัญหาการหย่อนความสามารถในหลาย ๆ ด้านของเด็กไทย

(3) การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอินทรี 22 ในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท ประเด็นนี้อาจทำให้ผู้ศึกษาได้ ทราบถึงความหมาย ขอบข่าย และความสำคัญของอินทรี 22 ที่มีต่อชีวิตของมนุษย์

(4) การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกิเลสตัณหาของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับแนวคิดเรื่อง ธรรมชาติของมนุษย์เลวร้ายในทัศนะของสวินจื้อนักปรัชญาจีน ประเด็นนี้อาจทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบรายละเอียดของ ธรรมชาติดังกล่าวในทุกแง่มุม เช่น ความหมาย กระบวนการ เกิด-ดับ อิทธิพลของธรรมชาติดังกล่าว จุดประสงค์ แท้จริงที่ทั้งสองแนวคิดกล่าวถึงเรื่องนี้ เป็นต้นและทัศนะในประเด็นนี้ของทั้งสองแนวคิดจัดเป็นทัศนะนิยมหรือไม่

หลักพุทธธรรมที่ดีความตามแนวใหม่ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป สิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจอย่าง ถูกต้องเกี่ยวกับคำสอนของนักปฏิรูป อย่างเช่นท่านพุทธทาสภิกขุ นั่นก็คือความรู้ชัดว่า หลักคำสอนในศาสนาของคน ไทยมีความไม่คงเส้นคงวาอย่างที่เห็นได้ และในทางปฏิบัติก็มีการรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ในศาสนาเข้าด้วยกัน แนวความคิดต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา มักจะได้รับตีความในลักษณะที่ว่า แนวคิดเหล่านี้เข้ากันได้กับความเชื่อทางไสย ศาสตร์และผีสิงเทวดาที่มีอยู่ก่อนแล้ว สำหรับท่านพุทธทาสภิกขุ “การปฏิรูปพระพุทธศาสนา” ย่อมหมายถึงการทำ ให้ศาสนาที่หลักธรรมมีความคงเส้นคงวากลายเป็นสถาบัน และในแง่นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการตั้งรังกันระหว่างศาสนา แบบที่คนไทยทั่วไปยอมรับนับถือกับระบบศาสนาที่ปฏิบัติตามแบบนวมสมัยนิยมของพุทธทาสภิกขุ อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับศาสนาของไทยในระดับประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ลักษณะของผลตอบสนองสำคัญ ๆ ของนักประเพณีนิยมทางศาสนาที่มีต่อรูปแบบของพุทธศาสนา ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่าไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรม แต่ เป็นการปฏิรูปคำสอนในพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

พุทธทาสภิกขุ. (2538). คู่มือมนุษย์ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

_____. (2557). ชีวิตคืออะไร. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาพร.

_____. (2553). พุทธประวัติจากพระโอษฐ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา.

_____. (2538) ชุมนุมเรื่องสั้น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

_____. (2541). บรมธรรม ภาคปลาย. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: ธรรมทานมูลนิธิ.

_____. (2543.). บางแง่มุมของมนุษย์ในทัศนะพุทธทาสภิกขุ เล่ม1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ.

_____. (2554). คู่มือมนุษย์ (ฉบับสมบูรณ์) ฉลอง 105 ปีชาตกาล พุทธทาสภิกขุ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

_____. (2525). บรมธรรมภาคต้น. พิมพ์ครั้งที่ 4. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.

สุรัตน์เพชรนิล. (2540). “ปรัชญาการศึกษาของพุทธทาสภิกขุ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่